

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1900

Ny följd III årg.

Bäft. 5

TIDSKRIFT FÖR

SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET, FÖRENINGEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE
OCH FÖRENINGEN HANDARBETETS VÄNNER

REDAKTÖR: *LOTTEN DAHLGREN*

INNEHÅLL:

MARIA CEDERSCHIÖLD: Rösträtten och kvinnorna i England.

K. B.: Några intryck af Carl Larssons »Ett hem».

SYLVIA: Ljus i mörker. En röst från Finland.

MAJ LAGERHEIM: En studentmissionskonferens.

Litteratur: F. E.: I fjällluft af Laura Fitinghoff. — F. E.: Martall och andra berättelser af Maria Durling. — L. D.: Kampen för ett ideal af Marcel Prévost.

Flickskolan inför riksdagen.

Föreningsmeddelanden.

Från skilda håll.

SVECIA,

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.

Kontor: Regeringsgatan 3.

Olycksfall-försäkringsanstalten **GOTHIA.**

Afslutar olycksfallförsäkringar på liberalaste och tidsenligaste villkor.

Hufvudkontor: Regeringsgatan 3, 2 tr.

Största lager af

Duktyger,
 Lakans- och Örngåttslärfter,
 Handdukar, Hollands, Madapolam,
 Piqué, Broderier & Spetsar.

Specialité: **Damutstyrslar,**
 hvilka förfärdigas å egen Syatelier och levereras fullt färdiga, märkta
 och tvättade.

Egen Tvätt- och Strykinrättning jemte Ångmangel.

K. M. LUNDBERG,
 Stureplan.

K. M. LUNDBERG

Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden, kläde, lirt- och yllestramalj,
 passande för Dukar, Portiärer, Mattor Kuddar, Serveringsdukar m. m. Mönster
 uthyras. Requisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.

Verktyg för Läderplastik

af en mängd olika modeller hos

PER FROM'S Velocipedfabriks-Aktiebolag,
 (Kongl. Hofleverantör)

Mästersamuelsgatan 34, STOCKHOLM.

OBS.! Saxar och knifvar slipas, och all slags lackering samt förnickling verkställes.

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS.! Särskild matsal för fruntimmer.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS.! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

☛ Allt arbete utföres noggrant och af bästa material. ☚

Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETTERSSON,

52 Drottninggatan 52.

**Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå,
 Stockholm, 54 Drottninggatan,**

finnas anmälda kvinliga arbetssökande såsom: lektionsgivare i olika ämnen,
 svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrif-
 biträden, bonner, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, före-
 läserskor, gymnaster, sjuksköterskor m. fl.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Fredrika-Bremer-Förbundets Jurist

lämnar åt kvinnor råd och upplysningar i
juridiska och ekonomiska angelägenheter.

Träffas å förbundets byrå

54 Drottninggatan, 1 tr.

Onsdagar kl. 1/2 11—11 f. m.

Aug. Magnusson

46 & 48 Vesterlånggatan 46 & 48

STOCKHOLM.

(Etablerad 1860.)

Största lager i Norden

af

Kulörta och Svarta Klädningstyger
i **Siden** och **Ylle**,
Bomullsvvaror, Kapptyger och Schalar.

Afdelningen

för å egen fabrik confectionerade artiklar, in-
rättad efter utländskt mönster, erbjuder ett

storartadt urval af **färdiggjorda**

*Promenad- och Sällskapsklädningar,
Bluslif och Kjolar,*

*Res-, Rid-, Velociped- o. Gymnastikdräk-
ter, Morgonrockar och Underkjolar m. m.*

Allt efter senaste modeller.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

**Profver på begäran
kostnadsfritt.**

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

Rösträtten och kvinnorna i England.*)

Ur »*Nordisk tidskrift*».

Det var i förra hälften af detta århundrade frågan om kvinnors rösträtt började dyka upp i engelska parlamentet. Den första petitionen inlämnades i underhuset den 3 aug. 1834 af en af ledamöterna, en mr Hunt, på begäran af lady Mary Smith of Stanmoor.

Mr Hunt yttrade därvid:

»Jag har äran uppläsa en petition, som måhända skall gifva anledning till löje bland en del af er, mina herrar, men som dock fordrar uppmärksamhet. Den är insänd af ett fruntimmer af rang och förmögenhet, lady Mary Smith of Stanmoor, grefskapet York. Petitionären anmärker, att hon betalar skatt och därför icke kan inse, hvarför hon är utesluten från rättigheten att deltaga i val af lagstiftare. Hon säger, att kvinnorna äro underkastade lagarnas alla bestämmelser och straff, t. o. m. dödsstraff, och borde därför hafva en röst vid deras stiftande, men så långt ifrån är detta fallet, att om en kvinna drages inför rätta, både anklagare och domare äro män. Hon säger sig icke kunna godkänna skälen, hvarför kvinnorna äro uteslutna från utöfvandet af politiska rättigheter, då det högsta statsämbetet i landet, regentens, är öppet för kvinnor. Petitionären anhåller, att ogifta kvinnor, hvilka innehafva de af lagen bestämda kvalifikationerna, måtte tillåtas deltaga i val af parlamentsledamöter.»

Petitionen förföll, men sir Robert Peel, som några månader senare blef premierminister, medgaf under debatten därom, att »det vore svårt att finna ett logiskt svar på frågan, hvarför kvinnorna icke hade rösträtt. De teoretiska skälen för deras rätt vore minst sagdt lika starka, om ej starkare än de, som användas för allmän rösträtt för män.»

Under de stora frihandelsstriderna på 1830- och 1840- talet kom frågan åter före. Kvinnorna deltog nämligen lifligt i denna kamp,

*) Ofvanstående artikel, hvilken förut varit införd i *Nordisk tidskrift*, häft. 8, 1899, meddelas här med benäget tillstånd jämte ett i nämnda tidskrift icke synligt tillägg, med särskild tillämpning på våra förhållanden. Ehuru Dagny vid skilda tillfällen redogjort för den politiska rösträttsrörelsen i England, bör det nu, då denna fråga äger aktualitet äfven hos oss, vara af synnerligt intresse att i här meddelade uppsats följa hela denna rörelses historiska utveckling.

de bildade föreningar, samlade penningar och röster för frihandlarepartiet. Därför buros de äfven på händerna af dess stormän, en Richard Cobden, en John Bright m. fl., hvilka offentligt beklagade, att kvinnorna ej hade rösträtt, på det att de skulle kunna utöfva den till den goda sakens befrämjande. Men själfva komma till makten, glömde frihandlarna sina gamla skulder till kvinnorna. Frihandeln genomfördes, men knappast någon af dess förkämpar uppträdde sedermera till förmån för kvinnornas rättigheter.

* * *

Det var i stället tack vare en af det nittonde århundradets största tänkare i England, *John Stuart Mill*, som frågan om kvinnors rösträtt fick en plats bland vår tids reformfrågor.

Redan i sina tidigare, på 1850-talet utgifna arbeten om den representativa styrelsen och om parlamentsreformer hade Mill yrkat på politisk likställighet för man och kvinna. Hans arbete »*The Subjection of Women*» skrefs 1861, men utkom först 1869.

Så snart Mill 1865 blef invald i parlamentet, förklarade han sig villig att inlämna en petition med begäran om rösträtt för kvinnor, om man kunde få hundra kvinnor att underteckna en dylik petition. Genast bildades i London en komité, som på några veckor samlade 1,500 namn under petitionen.

Kort förut hade en man, tillhörande Mills politiska motståndare, den konservative Disraeli, vid en debatt i underhuset yttrat följande märkliga ord: »Jag inser icke, hvarför kvinnor ej skulle hafva rösträtt i ett land, som styres af en kvinna, där kvinnor tillåtas utgöra del af det andra riksståndet såsom 'peeresses of their own right', där de kunna äga land».

I den omtalade petitionen, som inlämnades i underhuset i maj 1866, begärdes rösträtt för de kvinnor, hvilka uppfyllde de villkor lagen fordrade af manliga röstberättigade.

Oaktadt den kalla och hofsamma tonen i petitionen mottogs den i parlamentet med skratt och ironiska applåder. Mill förklarade då, att han skulle inkomma med sitt förslag i annan form, nämligen såsom ett amendement (tillägg) till Disraelis reformbill (förslag till rösträttens utsträckning till vidare lager af män). Detta amendement gick ut på att ordet »*man*» i reformbillen skulle utbytas mot »*person*» och föreslogs följande år, 1867, af Mill. Vid omröstningen afgåfvos 194 röster mot och 70 för förslaget. Bland minoriteten befann sig äfven den store frihetskämpen *John Bright*, hvilkens an-

seende på den tiden var ofantligt. Mill skref också om resultatet till en vän: »Vi äro förtjusta öfver vår minoritet, som är större än vi vågade hoppas. Och den allra största triumfen är John Brights röst».

John Bright öfvergick emellertid senare, 1876, till motståndarna till kvinnors rösträtt, hvilket var en stor motgång för frågans anhängare. Hans bror, Jacob Bright, äfven han framstående parlamentsledamot, fortfor att under hela sin parlamentariska bana vara en varm och verksam vän till frågan. Liffig del i rösträttsarbetet hafva äfven John Brights syster, hans dotter m. fl. kvinnliga anförvandter tagit.

Hvad Mill med sitt snille och sin ledaretalang kunnat verka för den kvinliga rösträttsfrågans framgång i parlamentet var honom icke beskärmt att visa. Vid valen 1868 blef han icke omvald och han bortrycktes af döden 1873.

Emellertid genomfördes Disraelis reformbill 1867, hvarigenom massor af män erhöllo rösträtt. Många ansågo, att enligt den nya lagen äfven kvinnor, som f. ö. uppfyllde lagstadgade villkor, kunde anses röstberättigade, då i den nya lagen användes ordet »man», hvilket som bekant på engelska betyder så väl »man» som »mäniska» och hvilket ord enligt den i England existerande s. k. »Lord Brougham's Act» öfverallt bör innefatta kvinnor, där motsatsen ej är uttryckligen påbjuden. I Manchester begåfvo sig därför 5,750 kvinliga »householders» till valurnorna, men blefvo afvisade, och i den rättegång, som uppstod i anledning därpå, förklarade domstolen, att den nya rösträttslagen icke innefattade kvinnor.

* * *

Allt ifrån Mills första år i parlamentet hade det kvinliga rösträttsarbetet varit organiseradt. Den första s. k. rösträttskomitén upplöstes 1867, och i stället bildades en förening »The National Society for Women's Suffrage» med Mill som ordförande. Dess hufvudsakliga verksamhet bestod först i anordnandet af petitioner. Såsom exempel på de storartade proportionerna i detta afseende af föreningens verksamhet må nämnas, att 1874 inlämnades till parlamentet 1,427 petitioner med tillsammans 445,564 namn. En petition, för hvilken Florence Nightingale och Mary Somerville 1868 stått i spetsen, innehöll 21,000 namn och var så tung, att Mill knappt förmodade bära fram den i underhuset. Han brukade dock omtala den som »den ljufvaste börda han någonsin burit».

Ehuru kvinnorna voro själen i detta rastlösa arbete, var det först 1869 man vågade hålla ett offentligt möte i London med kvinnliga talare. Det ansågs likväl, att kvinnorna »för att ej uppretta publiken» måste uppläsa hvad de hade att säga från papperet och icke tala fritt. Rösträttsföreningens vice ordförande, mrs Peter Taylor, ledde förhandlingarna vid mötet, och bland de kvinnliga talarna finna vi äfven mrs Henry Fawcett, som sedan spelat en så viktig roll i rörelsen. Bland de manliga talarna märktes Mill, Henry Fawcett, John Morley, sir Charles Dilke, den berömde författaren Charles Kingsley.

»The National Society for Women's Suffrage» utvecklade för öfrigt en storartad verksamhet, filialer uppstodo i olika delar af landet, äfven i Skottland och Irland, massor af flygskrifter utgäfvos, artiklar behandlande rösträttsfrågan förekommo gång på gång i dagspressen. Föreningen fick 1870 ett eget organ, »Women's Suffrage Journal». Bland de kvinnor, som stodo i spetsen för rörelsen och bedrefvo ett outtröttligt arbete i dess tjänst, vilja vi jämte mrs Peter Taylor och mrs Henry Fawcett nämna mrs Priscilla Mac Laren, syster till bröderna Bright, miss Lydia Becker, miss Caroline A. Biggs och miss Helen Blackburn.

Från 1878 användes icke petitioner i så stort antal som i början. I stället koncentrerades verksamheten på anordnande af möten, enskilda såväl som offentliga.

* * *

År 1869 är ett bemärkelseår i den engelska kvinnorrösträttsrörelsens historia. En ny kommunallag antogs då i England, och enligt ett amendement, föreslaget af Jacob Bright, fingo kvinnor rätt att deltaga i kommunala val, en rätt som följande år utsträcktes till valrätt och valbarhet till skolråd (school board). Samma år valdes den första kvinna, miss Lydia Becker, till ledamot af skolråd i Manchester.

Antalet kommunalt röstberättigade kvinnor i England och Wales voro 1898 729,758 eller nära 14 procent af samtliga röstberättigade.

* * *

År 1870 väcktes af Jacob Bright på nytt i underhuset motion om politisk rösträtt för kvinnor, och denna gick den 4 maj igenom i andra läsningen, men föll den 12 i samma månad i komitébehandlingen.

Åren 1871—79 är frågan om kvinnans politiska rösträtt nästan hvarje år före i underhuset.

År 1880 kom frågan om en ny reformbill åter upp, och kvinnosaksvännerna hoppades på ett amendement i densamma till sin förmån. För att bevisa ohållbarheten i påståendet, att majoriteten af kvinnorna vore likgiltiga för rösträttsfrågan, sammankallades ett massmöte i Manchester den 5 febr. 1880. Detta möte uppfyllde de djärfvaste förväntningar. Hela den väldiga Free Trade Hall var fylld till trängsel af kvinnor ur olika samhällsklasser, många af dessa hade gått 20 eng. mil till fots för att bevista mötet. I huset bredvid måste arrangeras ett s. k. overflow-meeting för dem, som icke fingo rum i den egentliga möteslokalen; men det oaktadt måste tusenden återvända med oförrättadt ärende. Mrs Mac Laren var mötets ordförande. Hennes hälsningstal mottogs med lifviga ovationer, som knappast ville taga slut, och hänförelsen var stor under hela mötet. Efter dess slut tryckte obekanta kvinnor hvarandras händer under tårar, och arbeterskor uttalade gripande ord af uppmuntran och tacksamhet till de bildade kvinnor, som åtagit sig den gemensamma saken.

Under detta och följande år höllos flera sådana möten i London och i olika provinsstäder, utan att entusiasmen eller deltagarnas antal minskades.

År 1884 framlade Gladstone en ny reformbill, enligt hvilken rösträtten skulle utsträckas till alla manliga »householders» i landet. Kvinnosaksvännerna sände då delegerade till honom med anhållan att han skulle utsträcka billen äfven till änkor och ogifta kvinnor, som voro householders. Men Gladstone icke blott vägrade att mottaga de utskickade, utan lät äfven sitt parti förstå, att han skulle öfvergifva billen, i fall ett amendement till kvinnornas förmån skulle antagas. Amendementets öde var därmed besegladt, flera af frågans gamla vänner i underhuset afföllo, andra afhöllo sig från att delta i omröstningen.

En viss stagnation inträdde nu i parlamentet rörande frågan om kvinnors rösträtt. Frågans ledare lyckades endast en gång, 1886, få billen igenom i andra läsningen. Under de andra åren fingo de icke ens en dag till dess första läsning. Orsaken därtill var dels att söka i den reaktion, som inträdt efter den högt uppträdande, dels i att den brännande irländska frågan absorberade parlamentets uppmärksamhet. Därtill kom den svårighet enskilda

ledamöter enligt parlamentets ordningsregler ha att få sina biller behandlade. Det är blott en dag i veckan, onsdagen, och då endast mellan kl. 12 middagen och 6 e. m., som dylika biller behandlas. Äfven om en enskild motionär lyckats få sin bill uppsatt på föredragningslistan för en bestämd onsdag, är det därför icke säkert, att den då hinner komma före. Det är tvärtom ganska vanligt, att motståndarna spinna ut debatten om en föregående bill, tills klockan blir 6, hvarigenom möjligheten för billens behandling under den sessionen omintetgjorts. För en dylik obstruktionspolitik från motståndarnas sida har billen om kvinnors rösträtt gång på gång varit utsatt.

* * *

Vintern 1892 lyckades det slutligen för sir Albert Rollit och sir Algernon Borthwick att försäkra sig om onsdagen den 27 april för andra läsningen af en bill om den politiska rösträttens utsträckande till de kvinnor, hvilka redan hade kommunal rösträtt.

Underrättelsen härom väckte uppmärksamhet i vida kretsar och kom frågans vänner så väl som dess motståndare att uppbjuda alla sina krafter för att få parlamentet och allmänheten på sin sida. Flera damer ur den högsta societeten höllo drawingroom-meetings, till hvilka de inbjödo framstående talare och talarinnor att utlägga frågan inför talrika auditorier. Den s. k. Parliamentary Committee, bestående af de parlamentsledamöter, hvilka voro för kvinnans rösträtt, höll möte för att diskutera det sätt, hvarpå de bäst skulle kunna främja billens framgång. Likaledes utvecklade medlemmarna af rösträttsföreningarna en storartad verksamhet, i det att de vände sig till kommunalt röstberättigade kvinnor med anhållan, att dessa skulle insända petitioner till parlamentsledamöter och begära deras understöd för billen. Pressen diskuterade frågan med stor ifver. Få tidningar voro afgjort fiendtliga. Bland de öfver 20 tidningar, hvilka mer eller mindre kraftigt försvarade billen, var äfven hofvets organ, »St. James's Gazette».

Men frågan hade äfven mäktiga motståndare. Gladstone använde sitt ofantliga inflytande mot billen i ett öppet bref till parlamentsledamoten Samuel Smith, hvilket bref trycktes och spreds i tusentals exemplar dagarna före debatten.

En omsvängning har nämligen ägt rum inom de engelska politiska partierna i afseende på kvinnors rösträtt. Förslaget härom hade först framställts af den liberale Mill och understöddes af radi-

kala såsom Henry Fawcett och Labouchère, och frågan om kvinnors rösträtt ansågs utgöra en del af det liberala programmet. Numera räknar denna fråga sina förnämsta understödjare bland de konservativa. Lord Salisbury förklarade sig icke långt före debatten om sir Albert Rollits bill beredd att uppställa frågan på det konservativa programmet, och en af dess förnämsta förkämpar i underhuset är de konservativas ledare därstädes Arthur Balfour, systerson till lord Salisbury. Sir Albert Rollit är likaledes konservativ.

Men för att återvända till det öppna brevet till Samuel Smith, framhöll Gladstone som motiv för sitt motstånd, att hans rättskänsla sårades af billens förslag att medgifva rösträtt endast åt änkor och ogifta kvinnor, emedan familjemödrarna, som skulle uteslutas, enligt hans tanke vore långt mer mogna att komma i åtnjutande af rösträtt. Vidare påstod han, att flertalet kvinnor icke önskade rösträtt. En nödvändig följd af att kvinnorna blefvo röstberättigade till parlamentet blefve, att de så småningom skulle få säte och stämma därstädes och rätt att bekläda statsämbeten. Slutligen förklarade han, att kvinnorna, om de indroges i politiken, skulle förlora »sin ömtåliga renhet, finhet och blygsamhet».

Debatten i underhuset om sir Albert Rollits motion ägde rum onsdagen den 27 april. Gladstone var närvarande, men deltog ej i diskussionen. Som denna erbjöd åtskilligt af intresse, skola vi ett ögonblick dröja vid densamma.

Motståndarna bekämpade billen med känsla och öfvertygelse och framdrogo alla Gladstones skäl, och många andra dessutom, mot densamma. Då man hörde dem, kunde man tro, att ett så revolutionärt och samhällsupplösande förslag aldrig förekommit inom parlamentets ärevärdiga murar. Och dock upplyste förslagsställaren — sir Albert Rollit — att kvinnor i England förr i världen haft rösträtt, och han anförde exempel på att under Plantageneter och Tudorer kvinnor röstat på grefskapens representanter i parlamentet.

Från motståndarnas sida citerades den heliga skrift, Gibbons »Romerska kejsardömet's aftagande och fall», Miltons »Förlorade Paradis». De förfärliga följder, som skulle uppstå, ifall kvinnor finge rösträtt, skildrades i de mörkaste färger: kvinnor skulle komma att sitta i parlamentet, blifva ministrar, domare, biskopar. Hemlifvet skulle förstöras, äktenskapsfrekvensen, som redan vore i sjunkande, ytterligare minskas. Det talades om de stackars kvinnornas ringa fysiska styrka, deras stora känslighet, deras brist på politiskt intresse. För öfrigt påstods det — betecknande nog — att kvin-

norna icke behöfde något direkt inflytande på lagstiftningen, då deras intressen redan förut vore fullt tillgodosedda af lagstiftarna.

Förslagets anhängare blefvo emellertid icke svaren skyldiga. Praktiga anföranden till förmån för kvinnornas politiska rösträtt höllos, utom af sir Albert Rollit, af bl. a. den framstående liberale unionisten Leonard Courtney och af underhusets ledare Arthur Balfour.

De visade — och det torde icke fallit sig svårt — att det existerade många brister i lagstiftningen rörande kvinnan, hvilka helt säkert skulle blifva mer uppmärksammade, om kvinnor finge sin röst med vid valen till parlamentet. Så t. ex. anfördes det missförhållandet, att inom industrigrenar, där flertalet arbetare vore kvinnor, dock icke funnes kvinliga fabriksinspektörer. Kvinnokönet vore styfmoderligt behandladt bland annat i fråga om undervisning, i lagarna om skilsmässa och föräldrarätt. Om man forskade i parlamentets urkunder — förklarade Balfour — skulle man snart få klart för sig, att det i allmänhet först varit sedan en samhällsklass blifvit röstberättigad, som underhuset insett, att det hade skyldighet att lagstifta för ifrågavarande klass.

Påståendet att kvinnorna själft icke önskade den ifrågavarande reformen — fortsatte Balfour — vore icke sant. De hade genom petitioner, genom allmänna möten, genom resolutioner — således alldeles på samma sätt som andra orepresenterade samhällsklasser på sin tid — lagt i dagen sin fordran på rösträtt.

Lika orimligt vore det att påstå, att kvinnorna skulle demoraliseras genom att deltaga i politiken. De olika partierna uppmuntrade ständigt fruntimren att arbeta för deras respektiva intressen vid parlamentsvalen, och det funnes ju numera åtskilliga kvinnoföreningar med sådant syfte, den konservativa Primrose League så väl som »Women's Liberal Unionist Association» och »Women's Liberal Federation», hvilken sistnämnda hade till ordförande ingen mindre än själfva — mrs Gladstone.

Balfour — själf konservativ — kunde icke nog förvåna sig öfver att liberala, hvilka alltid främst på sitt program haft rösträttens utsträckande till allt bredare samhällslager, kunde uppträda mot ett förslag, som afsåg att gifva rösträtt åt en af samhällets värdigaste klasser, en klass, som dessutom uppfyllde den medborgerliga plikt, som ensam vore villkoret för rösträtts erhållande. Denna medborgerliga plikt vore icke, som en talare påstått, militärtjänst, ty hur många män skulle icke då vara beröfvade rösträtt — utan skatteplikt.

Oaktadt det vältaliga försvaret föll dock billen vid omröst-

ningen med 175 röster mot 152. Sistnämnda siffra var emellertid det största antal röster, som dittills någonsin afgifvits i underhuset för kvinnans politiska rösträtt. Förslaget hade således visserligen fallit, men fallit framåt.

* * *

År 1893 inlämnade Walter Mac Laren en ny bill om rösträtt för kvinnan. Motståndarna lyckades emellertid draga ut på debatten om maskinskattebillen, tills den lagstadgade tiden för läsning af enskilda parlamentsledamöters biller var tilländalupen, hvarför Mac Larens bill ej kunde komma under diskussion.

År 1897 var billen om kvinnans rösträtt åter före i underhuset — för 13:de gången på 30 år — och den 3 febr. ägde andra läsningen af billen rum.

Det var mr Faithful Begg, som framlagt förslaget. Det var äfven han, som inledde debatten. Han förklarade, att genom billens antagande skulle omkring en half million kvinnor få rösträtt. Enligt Englands nuvarande vallag vore från deltagande i parlamentsval uteslutna: vansinniga, fattighjon, förbrytare och kvinnor. Dock vore det den skillnaden, att individer tillhörande de tre förstnämnda kategorierna möjligen en gång kunde komma ur sin undantagsställning, men det kunde kvinnorna aldrig. Sådan var den ställning intelligenta kvinnor i vårt upplysta tidevarf intogo i afseende på rösträtten, under det att vid de senaste valen 73,000 män, som hvarken kunde läsa eller skriva, ägde rösträtt.

Kvinnor röstade redan till kommunalstyrelse, kyrko- och distriktsråd, fattigvårdsstyrelse, stadsfullmäktige och skolråd. De hade blifvit invalda som ledamöter i kungl. komitéer för arbetslagstiftning och skolfrågor. 500 kvinnor hade tagit Bachelor-of-Art-examen vid Londons universitet och 300 den högsta matematiska examen vid Cambridges universitet. Oaktadt allt detta vore de alltjämt uteslutna från rösträtt. Icke mindre än 257,000 kvinnor hade året förut undertecknat en petition, hvori de begärde rösträtt.

Det vore osant, att kvinnor icke förstodo sig på politik — gjorde f. ö. alla män det? Kvinnorna hade dessutom specialkunskaper i frågor rörande deras eget kön, och det vore därför den enklaste rättvisa att låta dem få inflytande på stiftandet af lagar, som gällde äfven dem. Den erfarenhet, som vunnits af rösträttens utsträckande till kvinnor i Nya Zeeland 1893 och Syd-Australien 1894, hade varit ytterst gynnsam.

En annan förkämpe för saken anförde, att bland argumenten mot förslaget åberopats kvinnans oförmåga att bära vapen, men huru många i själfva underhuset skulle någonsin bära vapen? Af billens två argaste motståndare mr Labouchère och mr Radcliffe Cooke, skulle helt säkert ingendera antagas ens till trumslagarpojkar.

Bland motståndarne var i främsta rummet mr Labouchère, en radikal, ganska bemärkt parlamentsledamot. Labouchère hade förr i världen varit en anhängare till kvinnors rösträtt och röstat för förslaget — på skämt — som han i sitt tal påstod. Sedan dess har han emellertid sökt bevisa sin ånger genom att på alla sätt motarbeta kvinnans rösträtt.

Han uttryckte sin förvåning öfver, att en skotte (Mac Laren) satt sitt namn under en dylik bill, då han väl i sin ungdom borde hafva studerat John Knox, som blåst »en trumpetstöt mot det onaturliga kvinnoregementet«. Finge kvinnorna rösträtt, blefve valkandidaternas lif outhärdligt. En kvinna kunde aldrig fatta ett argument. Då man öfverbevisat henne, att hon haft orätt, upprepade hon sitt förra påstående i samma ordalag.

Om kvinnorna erhålle rösträtt, skulle de komma i majoriteten, och det ärevärdiga underhuset skulle kanske förvandlas till ett slags för bägge könen gemensam klubb. På de främsta (minister-)bänkarna skulle herrarne sitta sida vid sida med damer, och slutligen skulle väl en kvinna intaga talmansstolen.

Talaren hade observerat, att de flesta af de herrar, som nu ämnade rösta för ett kjoertelregemente, redan voro underkastade ett dylikt, och somliga hade rent ut sagt, att de själfva icke så mycket brydde sig om billen, men att deras hustrur gjorde det. Naturen hade gjort skillnaden mellan man och kvinna, och denna skillnad kunde icke upphävas genom en parlamentsakt. Kvinnorna hade inga gåfvor för det parlamentariska lifvet. De voro visserligen sluga, i det de hade ett slags instinkt snarare än förstånd, men de leddes af impulser och hade ingen uppfattning af proportioner.

F. ö. voro talarne för och emot förslaget tämligen jämnt fördelade.

En talare ansåg, att drottningens 60-års-regeringsjubileum, som just det året inföll, icke kunde bättre firas än genom att låta rättvisa vederfaras hennes kön.

Oaktadt de liberalas ledare, sir Willam Harcourt, uppträdde och varnat mot det amazónregemente, som skulle uppstå, om i en framtid allmän rösträtt blefve införd både för män och kvinnor, då de

senare voro så betydligt talrikare, blef billen antagen med 71 rösters öfvervikt, den största seger frågan någonsin vunnit. Inom underhusets fyra partier, liberala, konservativa, liberala unionister och irländare, tycktes frågan af omröstningen att döma hafva majoritet. Hinder uppstodo emellertid, så att billen ej under sessionen hann komma till komitébehandling.

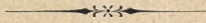
* * *

Denna parlamentariska seger blef en signal för de föreningar, som i olika delar af landet arbeta för kvinnans rösträtt, att ändå ytterligare uppbjuda sina krafter. De beslöto därför att sammansluta sig till ett nationalförbund. »The National Union of Women's Suffrage Societies» bildades samma år, och i det hafva ingått 15 engelska kvinnorösträttsföreningar och dessutom en skottsk och en irländsk. I förbundsstyrelsen, som uteslutande består af kvinnor, sitta representanter för de olika föreningarna. Styrelsen har vid sin sida s. k. »Parliamentary advisers», 15 parlamentsledamöter, som inom underhuset arbeta för frågan.

I styrelsen sitta bl. a. mrs Millicent Fawcett, miss Helen Blackburn, utgifvare af »The English Woman's Review», mrs Priscilla Bright-Mac Laren, mrs Wyndford Philipps, stiftarinna till Women's Institute och Grosvenor Crescent Club. Förbundet håller hvarje år årsmöte i någon af Englands större städer. Det första hölls i Manchester den 16 nov. 1898.

(Forts.)

Maria Cederschiöld.

Några intryck af Carl Larssons »Ett hem».

»Salong, matsal, herr-rum och sängkammare i 'modern styl', inclusive mattor, gardiner och portierer från 3,400 kronor... o. s. v. A. B. Max Sachs' etablissement». Men innan den, som af en eller annan anledning ämnar ställa i ordning åt sig ett s. k. bo, följer ofvanstående eller någon dylik annons, så bör han först gå och ta reda på en annan, som kom ut till julen. Den är visserligen dyrbar som annons betraktad, men så oändligt mycket mer lyckobringande

i sin efterföljelse: det är ofvannämnda *hem* af Carl Larsson. Det är en svensk bok både utanpå och inuti. Permen är gul och blå med det enda, på svenska mer än på något annat språk, sägande ordet *ett hem*. Titeln och innehållet stå också i ett ovanligt helt förhållande till hvarandra. Titeln lofvar ett hem, innehållet ger oss ett sådant både i ord och bild, på en gång realistiskt och ideellt men alltid opartiskt teckadt från hvardagslivets alla synpunkter. Från Pontus i skamvrån och brännvinsflaskorna på skänken till aftonlampans kvällslugn och kyrkogårdens ro. Och dessa osminkade, intima detaljer undgå ödet att profaneras i expositionen, därför att det är just *dessa* människors hem, hvilka i så sällsynt hög grad besitta det, som är så få gifvet och som kanske ännu färre åtminstone hittildags förstått att tillägna sig: originalitet och — lycka. Man vill tvärtom gärna ha mycket mera till skänks ur detta hem och detta samlif, där intet tycks vara banalt eller tråkigt, där allt skiner och ler i hemtrefnadens oafbrutna stämning af helgafton.

»Det är omöjligt att behaga alla, den som det försöker behagar ingen», har en gång professor Scholander skrivit till Carl Larsson. Det är nog inte heller dennes mening att bjuda till med något så vanskligt. Hans afsikt är ej alls att vare sig i ord eller bild skriva någon forskrift för andra. Hans önskan är att väcka människorna på dem själva, på deras egen individuella smak. Att lära dem förstå lyckan i att rent efter bokstafven vara sin egen lyckas smed — och snickare och målare med, om så skulle behövas. Förmå dem att stanna eftersinnande inför de båda enkla orden, som i sig måste rymma en god del af hans egen förnöjdhet:

»Älsken hvarandra, barn,
ty kärleken är allt»,

samt:

»Guds fred.»

Det ges ingen schablon för ett hem, som vill göra skäl för namnet. Det ges vissa grundformer, golf, väggar och tak, vissa grundbetingelser af värme- och ljusproportioner. Men inom dessa ramar har eller borde åtminstone individualiteten ha en absolut frihet till variation efter råd och lägenhet, med möjlighet till lika rik mångfald i placeringen som t. ex. naturen själf i sin alltid växlande användning af de enkla attributen i ett människoansikte.

Det gäller om våra hem detsamma som om alla andra mål att ej sätta idealet lågt, ej nöjas förrän vi uppnått den fulla harmonin mellan lynnet och den värld vi skapat genom, omkring och åt

denna viktiga faktor i lefnadskonsten. Och vi behöfva inför detta önskemål ej alls i samma grad som inför de flesta andra lifskrä känna utopins vanmakt. Detta mål ligger ju ovanligt mycket inom möjligheternas gränser, dess uppnående, som ytterst betingas af vår egen vilja, är på samma gång en af betingelserna för vår egen utveckling.

»Arbetsam och full af hopp
Finn din möda liten,
Solen går så vänligt opp,
När hon lyser fliten.
Äkta framsteg, ökad ro,
Mera fröjd af lifvet
Och ett eget treffigt bo
Uti perspektivet.»

Det är en gammal strof som Carl Larsson använder till ingångsspråk i sin lilla »predikan om konsten i hemmet». — »Det kan icke tjasas nog mycket om den saken», säger han. Nej, icke så länge det ännu finnes en normalt abnorm människa, som innerst i sitt väsen har något hon kallar *sig själf*. Icke så länge det gifves en något så när normalt social samhällsställning och så länge som den religiösa längtan ännu lefver för poesi i lifvet. Och när vi nu tydligt för våra ögon se ett hem förverkligadt, ingångsspråket till predikan realiseradt, så behöfva vi ej misströsta om oss själva, om vi också naturligtvis icke alla, förmodligen icke någon af oss, äro Carl Larsson. »Sjung efter ditt eget näbb», och så kommer det ena att föda det andra, små enkla vanor, skrattretande originaliteter, obetydligheter, som dock blifva centrum i ditt lif, därför att allt är ditt, afpassadt efter ditt och de dinas lynnen och arbeten.

Undertecknad har bland sina minnen, icke precis något helt hem, men dock ett och annat enstaka rum, som skulle kunna rubriceras bland »idealen» i den vägen. Naturligtvis alla hvarandras kontraster.

Ett var en vetenskapsmans arbetsrum. Ett stort rum med höga och djupa fönster och gamla små låga dörrar med väldiga messingslås. De gamla möbelklenoderna, farfars soffa och farfars chiffonier i mörknad mahogny och familjeporträkten. Annars böcker rundt om från golf till tak och skrifbordet och skrifstolen vid fönstret. Utanför i en gammal kastanj var både sol och skugga. Inne i rummet var arbetets allvar och dess glädje. Bilden af detta rum är oskiljaktigt förenad med minnet af dess ägare.

Ett annat är i en lotsstuga i Stockholms skärgård. Det är inte »salen» med »paneldivanen» och den ohyggliga spegelskänken

fillsatt med nysilfverpjäser, och inte »frökens» rum med Puttkamerkram. Men det är gubbens och gummans rum med den högt uppbäddade gustavianska sängen med det alltid lika snöhvita täcket och den broderade paradkudden, med den hvitmålade pinnsoffan, hortensian på fönsterbordet, den knutna spegelslöjan och de rutiga gardinerna, bibeln med glasögonen instuckna och stiekstrumpan där bredvid på bordet framför soffan, hörnsåpet med kikare, sjökort och brännvinsgrejor, sydvästen och oljerocken på dörrkroken, och äntligen det fullriggade skeppet under glaskupan på den hvitlimmade spiselkranen. Inte för det att en sjöbuss är på något vis hvitstruket helgonmässig, men kajutans prydlighet, hafvets stora kraf på »klara don» ligger i luften omkring honom, och hans och hans gummans hem måste vara bländhvitt och putsadt, precist och »klart att vända» enligt termen.

Och ett tredje. Det är en gammal ogift lärarinns enda rum. Hennes skrifbord är fullplockadt med penntorkare, brefpressar, frimärksaskar i oändlighet, det från den kära eleven, det från den andra. På alla upptänkliga platser hänga och stå porträtt af dylika. På hennes bokhylla finns all litteraturens grädda församlad i prydliga band. Och Gluck och Haydn i små hvita byster på pianot. Men intet damkorn, hvarken på småsakerna eller sinnet. Litet vemod kanske, liksom öfver vissnade men kärt gömda blommor. Och ingen kan le åt något i detta minnesalbum för den stora harmonins skull som är där. Den stora individualitetens harmoni, så förunderlig i sin makt öfver sinnet, vare sig den är besläktad med Carl Larssons enkelhet eller forskarens tankedjup.

* * *

Elisabeth Browning säger någonstädes, att det är »okunnighetens privilegium att bedöma konsten». Stackars Carl Larsson. Men jag höll på att säga, inför denna hans familjäraste skapelse är det ens fråga om konst, d. v. s. bland de »privilegierade?» Är där icke uteslutande tal om känslan, — och om så är, vore icke det ett framsteg? Liksom petit-maitren vanligen rider upp på den enda falska tonen i konserten, så plägar frälseståndet i fråga envist haka upp sig på den eller den linjen i perspektivet, på den eller den färgklatten. Men inte ens det inför Carl Larssons prestationer. Förvåning och häpnad, tacksamhet att ej vara medlem af hans så »utsatta» familj, det är den svåraste formen för klandret. Och så måste man

väl få tro, det man så gärna vill, att hans konst talar till hjärtat, att den värmer och väcker en om än aldrig så motsträfvig genklang.

De flesta af dessa 24 målningar voro med på den stora utställningen och borde alltså för bra många redan vara kära bekanta, som man med glädje hälsar välkomna i sin personliga ägo, helst de nu äro introducerade af konstnärens egen enkla men så helt kompletterande text. Liksom man icke sett och läst denna bok på en gång, lika litet kan allt sägas om den på en gång. Äfven detta blir läsarens egen individuella sak, inför en bok som denna, som icke bör och för rätten icke kan bli ett praktverk på förmakbordet, utan som måste vara till hands till dagligdags kärt och nyttigt bruk att ständigt hämta nya lifvande och soliga intryck ur.

Som slut på detta lilla tal om Carl Larssons sista, i så många hem kär vordna bok skulle jag vilja sätta hans egen okonstlade inbjudan till den som vill hörsamma:

»Var välkommen, kära du,
Till Carl Larsson och hans fru.»

Men det är ett annat, om Carl Larsson icke misstycer, mera odödligvordet citat, som jag ännu hellre vill använda och som i sig innebär hvad vi djupast och tacksammast känna inför allt, som gifves oss af sanning i världen. Det är Goethes:

»Ty intet ord fann hjärtevägen,
som icke föddes i ett hjärtas hem.»

K. B.

Ljus i mörker.

En röst från Finland.

Sorgens dagar äro mörka, pröfningens tider tunga. Men aldrig är striden så svår, aldrig mörkret så ogenomträngligt, att icke någonstades en strimma af ljus, ett hopp om seger skimrar emot oss. Kärleken kan förläna kvinnans öga kraft att i det djupa mörkret skönja den svaga ljusstrimman. Hennes heliga mission är att peka mot ljuset, att trösta och hugsvala. Med trofast sinne frammanar hon i minnet de goda dagar som varit, står upp till modigt arbete i den svåra tiden och väcker ny tro på kommande vårar.

* * *

*

Ljuset faller på kejsarstatyn. Den dyre monarken, han som älskade Finland och värnade dess lagar, står så lugn och upphöjd på sin plats, omgifven af »Lagen», »Freden», »Arbetet», »Konsten och Vetenskapen». Finlands döttrar i sorgens svarta dräkt vallfärda ständigt till denna plats. De blicka upp mot härskarens milda drag och nedlägga nya blommor vid foten af stoden. Då snöns hvita täcke låg bländande på marken, sågos blommorna först spira fram: blodröda tulpaner, härliga rosor, lager.

Sedan bragte vårens första blommor, sippor, violer och narcisser, där sitt budskap om ljusets seger i naturen. Doftande linnea, ljung och lingonris ha hviskat trofasta hälsningar från djupa skogar, näckrosor ha suckat om insjöns sorg och vemod och höstens sista blommor och färgrika blad ha burit vittne om kärlek och tro.

Åter ligger snön vit och skimrande öfver gator och torg och åter spira nya blommor vid stodens fot. Kärlekens blomster äro eviga.

* * *

Ett sken lyser ur en rad af fönster ut i den mörka vinter-natten. Där inne sitta sida vid sida med sina bröder finska kvinnor i sorgens svarta dräkt och afskrifva i hundradetal en vädjan till härskarens rättskänsla, till hans hjärta.

Och de gå sedan in i låga kojor och höga salar med den vackra skriften och män och kvinnor teckna sina namn därpå under djup rörelse.

Glittrande solsken på höga vinterdrifvor! Esters skida är flink och hennes sak helig. I väskan, som hvilar mot hjärtat, ligger den dyrbara skriften. Till de aflägsna skogstorpen ilar hon, liksom buren af osynliga vingor. Och varma tårar af tacksamhet bli hennes rika lön.

* * *

Sommargrönka, sommarvindar! På verandan till den ljusa villan synes en skara allmogekvinnor. Husets fru läser med klar röst för dem ur »Boken om vårt land». Gamla och unga lyssna under andäktig tystnad. Men när de sedan inbjudas att vid det pryddigt dukade bordet intaga den välsmakande drycken lösas tungornas band och man gör sin värdinna mången fråga, yppar sina tankar, sina sorger och sitt hopp. Och hon talar vackra ord om kvinnans plikter mot fosterlandet, mot det hem, hvars värdarinna

hon är, mot barnen, hvilkas första uppfostran sker genom mödrarna. Snart ljuder sång ut öfver nejden, först sakta, men sedan hög, klar, djupt ur allas hjärtan:

»Se, ur vår kärlek skall gå opp
ditt ljus, din glans, din fröjd, ditt hopp,
och högre klinga skall en gång
vår fosterländska sång».

Sylvia.

En studentmissionskonferens.

Missionen är icke ett ämne, som har stora utsikter att väcka de bildades entusiasm här i Sverige. Den s. k. inre missionen, det kan ju ännu gå an, men hednamissionen, nej, det är ingenting för oss. Om man har religiösa intressen, begränsar man dessa till hemlandet. Hvad ha vi att göra med kineser och hinduer? Låt dem behålla sin religion i fred, det finns tillräckligt att göra här hemma. Flertalet bildade svenskar torde ha hämtat sin kunskap om missionen hufvudsakligen från Fliegende Blätters kannibalanekdoter eller från humoresker om missionstémöten och strumpstickning åt negerbarn. Det faller knappast någon in, att en bildad människa på allvar kan taga missionärskallet med i betraktande vid valet af lefnadsyrke.

På det sista decenniet har emellertid Skandinavien nåtts af vågorna af en rörelse, som leder sitt ursprung från Amerikas studentvärld, en rörelse, hvars mål är att personligen intressera studenterna för hednavärldens evangelisering. Studenter som missionärer? Ja, och inte blott teologer, utan medicinare, jurister, filologer.

I Amerika och England har denna rörelse, den s. k. Student Volunteer Movement, redan vuxit sig stark. Från Förenta staterna ha af omkr. 4,000 »akademiska frivilliga» — hvaraf en tredjedel äro kvinnliga studenter — 1,500 redan begifvit sig ut på missionsfältet. Af de 1,700 britiska studenter, män och kvinnor, som förklarar sig ha för afsikt att ägna sitt lif åt missionen, ha nära 600 »seglat», som termen lyder. — I Skandinavien äro de frivilliga lätt räknade — än så länge. Och tillvaron af »Akademiske frivilliges missionsförbund» är väl för de flesta obekant. Det räknar dock medlemmar bland studenterna både i Uppsala, Stockholm, Köpenhamn, Kristiania och Helsingfors.

Nyårsdagen anno 1900 stodo åtta svenskar — hvaribland två kvinnliga studenter — på däck till en ångare, som underhåller förbindelsen mellan Vliessingen och Queenboro', och sågo ljusen på Englands kust långsamt komma närmare genom mörkret. De hade rest ifrån Sveriges vackra, hvita vinter för att besöka England på den ur turistsynpunkt mest olämpliga tiden på året. Det var inte heller af turistintresse de reste, det var för att deltaga i den internationella missionskonferens för studenter, som i London anordnats af »The Student Volunteer Missionary Union» 2—6 januari 1900.

Uttröttade och hufvudyra anlände vi sent på kvällen till en af Londons många stationer, och min kamrat och jag voro glada att få öfverlämna både vårt bagage och oss själfva i en engelsk kvinnlig students vård. Och så fördes vi i mörkret genom, eller rättare sagdt under, den främmande vidunderstaden ut till en af de tysta förstäderna, där vi under konferensen skulle vara en skolförståndarinnas gäster jämte några engelska kvinnliga studenter, som med uppoffrande tjänstaktighet och vänlighet gjorde allt hvad i deras förmåga stod för att hjälpa och göra det treffligt för oss och de öfriga främlingarna.

Den 2 januari kl. 5 e. m. voro halftannat tusen människor församlade i »The large Exeter Hall» (Londons K. F. U. M:s lokal) för att bevista konferensens öppnande. Det var en brokig skara, representerande 24 olika land. Där voro gulhyade kineser och japaneser och svartbruna negrer samt en hindukvinna i sitt hemlands vackra dräkt. Där voro gamla män och kvinnor, hvilkas hår grånat och hvilkas ryggar böjts under ett långt lifs arbete i missionens tjänst. Men det stora flertalet var studenter, unga män och kvinnor, alla förenade genom ett stort intresse: »*adveniat regnum tuum*».

Inledningsföredraget hölls af professor Moule, hvilken med ordet: »Si, jag är när eder alla dagar intill världens ände» anslag konferensens grundton i närmaste samklang med dess motto: »*He ever liveth*». Därefter följde hälsningstal och så ett glänsande föredrag — af Rev. Campbell — om de icke kristna religionernas oförmåga att tillfredsställa världens trängtan efter Gud, efter återlösning och efter ett rikare lif.

Under de följande fyra dagarna vistades vi från morgon till kväll i Exeter Hall eller i närheten däraf, upptagna med att lyssna till föredrag, samtala med missionärer och studenter af alla möjliga nationer eller med att besöka den intressanta utställning af missionslitteratur och kartor, som var anordnad i sammanhang med konferensen.

Hvarje förmiddag behandlades ett par olika ämnen, ofta hvardera af två eller tre talare. Kl. 3 höllos sektionsmöten för de olika missionsfälten, missionssällskapen och metoderna i missionsarbetet. Kl. 7 e. m. åter allmänt möte med ett par föredrag. De ämnen, som behandlades, voro sådana som »Evangelisering kyrkans förnämsta plikt», »Öfverblick af missionens historia», »Den helige andé och missionen», »Behovvet af tänkare för missionsfältet». De flesta talarna voro präster, professorer eller missionssekreterare, några studenter. På sektionsmötena talade hufvudsakligen missionärer.

Öfver 400 kvinliga studenter deltog i konferensen. Endast en af dem, miss Price från Amerika, talade på de allmänna mötena. På sektionsmötena uppträdde däremot flera af dem. Särskildt må nämnas miss Una Saunders från Somerville College, Oxford, hvilken ett par år arbetat som missionär bland Indiens kvinliga studenter, samt miss Beatrice Glass från Newnham College, Cambridge, hvilken nu är på väg till sitt blifvande missionsfält, Uganda. Den senare hade en ovanlig förmåga att säga mycket i få och enkla ord, hon talade genom sin personlighet lika mycket som genom sina ord.

Att referera ens de viktigaste af föredragen skulle ta för lång tid. Se här ett par af de tankar och intryck, som stanna kvar, sedan det mesta af de olika talarnas ord sjunkit i glömska: Jesus Kristus, *vår* frälsare, har oinskränkt rätt att förfoga öfver vår person och vårt lif. — Jesus Kristus, *världens* frälsare, fordrar att vi skola höja oss till hans egen universella uppfattning af Gudsriket, att vår kärlek liksom hans skall omfatta hela världen.

Maj Lagerheim.

Litteratur.

I fjällluft. Tidsbild från seklets midt af *Laura Fitinghoff*.

I sin senaste bok för oss fru Laura Fitinghoff tillbaka till adertonhundralets midt och låter oss blicka in i en patriarkalisk prästgård uppe i Norrlands fjällbygd. Vi följa i helg och söcken den lilla familj, som befolkar det enkla herdetjället, och då vi slutat den nära 400 sidor långa boken, är det nästan som hade vi nyss skilts från gamla bekanta.

Man följer med intresse skildringen af den vördnadsvärde fadern, den fromma, blida modern och de fyra glada flickorna, som växa upp i den gamla prästgårdens skygd. Allesammans äro de åskådligt och

lifaktigt tecknade, Angela med sin obändiga »huldrenatur», sina konstnärinstinkter och sin längtan »over de hoie Fjelde», den hängifna unga fästmon Gertrud, »änglabarnet» Ingegerd och den romantiska, varmhjärtade Vivan med sin slynåldersfilosofi. De fyra systarna föra ett änkelt, kärnfriskt lif, det är för dem en barnlek att »skura norrlandsskurning med fötterna», då jungfrurna ha brådtom och det väntas främmande, men dessemellan taga de skadan igen genom att till åhörarnas förtjusning sjunga duetter och spela hvarje-handa instrument uppe i stora salen.

Så kommer det gäster till prästgården, en »farbror», som ännu bibehåller ungdomens glöd, hans son Gunnar och dennes vän, en svärmiskt anlagd ung man af utländsk härkomst. Nu börjar det naturligtvis brinna i alla knutar, och förvecklingarna bli många, ty det går som i »die alte Geschichte», att så fort någon af de manliga individerna förälskar sig i ett kvinnligt väsen, har denna ständigt »einen' Andern erwählt». Men fastän några hjärtan få djupa sår, går det ändå på det hela taget bra till sist, och berättelsen slutar romantiskt och tillfredsställande.

Boken innehåller många goda såväl natur- som folklifsskildringar; bland de senare må nämnas historien om Lill' Anna i fjället, som anförtror sina fröjder och sorger åt »kräken», samt skildringen af Lars Pers »ungmora» och gamla »farmora». De talrika exemplen på Norrlandsfolkets tro på »småfolk», spöken och troll äro nog direkt gifna ur verkligheten.

Berättelsen är lätläst och underhållande, ehuru den antagligen skulle ha vunnit på en sammandragning. Det är skada, att boken så vimlar af skrif- och tryckfel, att det förefaller nästan otroligt, att en sådan mångfald däraf kunnat undgå uppmärksamheten vid en korrekturläsning.

F. E.

* * *

Martall och andra berättelser på vers och prosa af *Maria Durling*.

Det är mycket olikartade ämnen, som gifvit uppslag till de berättelser, som rymmas inom den lilla samlingen med ofvanstående titel. Ett par af skildringarna äro hämtade från de högre klassernas lif i våra dagar, såsom berättelsen »Far och son» samt den lilla novellen »Stark såsom döden», kanske den bästa af prosadikterna. Två af de andra: »Martall», som gifvit samlingen dess namn, och »På vägen», en ganska käckt skrifven liten bit, utgöra skildringar ur folklivet. »Svärdet Zuniga», en ungersk folksaga berättad på vers, visar prof på en rätt god poetisk begåfning, och det synes, som om författarinnans anlag låge mest åt detta håll, om de också behöfva mycken vidare utveckling. Den lilla skildringen »I Nazareth» förflyttar oss till Josefs och Marias hus efter uppståndelsen.

Äfven om dessa berättelser icke ha något särskildt betydelsefullt att säga oss, kan man ej underlåta att gifva sitt erkännande åt de goda afsikter, som tydligen besjälade författarinnan under hennes arbete.

F. E.

* * *

Kampen för ett ideal (Vierges fortes) af *Marcel Prévost*. Öfvers. från förf:s manuskript af *G. Ringertz*.

Fransmännen, detta det mest blaserade bland folk, äro i sin uppfattning af kvinnan ett bland de naivaste. Då deras författare teckna kvinliga väsen, är det som om de ej kunde tänka sig annat än tvenne ytterligheter: den ända ut i fingerspetsarna korruperade världsdamen och den oskuldsfulla ingénuen, vid hvars hvita änglingar icke låder en fläck. (Hur har icke t. ex. Zola, denne skildrare par préférence af perversa samhällstyper, vetat frammana sådana förtjusande, idealiskt rena kvinnobilder, som den unga barmhärtighetsystem, soeur Hyacinthe, i »*Lourdes*».)

Men det stora planet mellan dessa extremer, den handlingskraftiga, karaktersstarka, tänkande kvinnan, tyckes helt enkelt icke existera för det franska begreppet.

Att samma ensidiga och naiva föreställning gör sig gällande rörande den s. k. kvinnofrågan är blott alltför känt. Denna är icke i Frankrike som hos oss en rörelse som, utgången från de högre, intelligenta samhällslagren, så småningom trängt sig nedåt och arbetat sig in i folkmedvetandet, det är en revolutionär rörelse, som räcker handen åt anarkismen och har sitt namn förknippadt med en Louise Michels. Långsamt men säkert vinner dock den germanska och anglo-sachsiska uppfattningen af kvinnofrågan terräng äfven bland de romanska folken. Den är emellertid ännu en så pass ny företeelse i deras kulturlif, att den lockar författarna till irrfärder in på fantasiens område, och så kan Frankrike, bland alla land på jorden, framvisa fenomenet af en kvinnoaksroman. En sådan är Marcel Prévost's bok: »*Kampen för ett ideal*».

Af redogörelsen för innehållet skulle man vara frestad att antaga, att förf. velat satirisera hela rörelsen. Kvinnornas frigörelse i sedligt och ekonomiskt afseende, så är, helt torrt och fackmässigt uttryckt, bokens hufvudtendens. Hur åstadkommes detta? En grupp kvinnor har sammanslutit sig till ett förbund, ett slags hemligt systemskap med föreningar i London och Paris, med det närmaste målet att bilda ett institut för unga flickor af arbets- och medelklassen, där de skola utbildas till oberoende samhällsmedlemmar, både intellektuellt och ekonomiskt rustade att taga upp kampen för tillvaron. Banbryterskorna för denna »heliga sak» gå till strids därför med en nära nog religiös hänförelse. De afsvara sig världen för att endast lefva för idén och framför allt försaka de all kärlekslycka såsom det största hindret på den sanna kvinnofrigörelsens väg.

Naturligtvis vinnes ej detta »ideal» utan åtskillig kamp. Konflikten mellan den jordiska kärleken, som icke dröjer att blanda sig i spelet, och troheten mot den »heliga saken» är både långvarig och skarp. Den sistnämnda vinner dock segern, och när dörren för sista gången tillslutits bakom den manlige individ, som uppträder som ormen i paradiset, kasta sig de nu fullt frigjorda unga kvinnorna i hvarandras armar under utropet: »Vi äro räddade!».

Icke sannt, ämnet verkar som en satir öfver kvinnoemancipationens öfverdrifter? Men läs boken och ni skall finna, att förf. menar rena, fulla allvaret. Han har en fast och orubblig tro på det kvinliga släktets perfektibilitet och tyckes full af indignation öfver de orättvisor, som samhället låter komma sig till last vis-à-vis kvinnan. De personer, som han gör till representanter för sina åsikter, äro inga karrikatyror, tvärtom de äro lefvande gestalter, tecknade med finhet och intelligens. Att den manliga individ, som ingriper i berättelsens gång och som är så nära att förverkliga idealet af en fullkomligt renhjärtad ung man — ehuru, ack, äfven han faller från sin höjd — af förf. gjorts icke till en fransman, utan till en inföding från det dimhöljda sagolandet Finland, är nog inte en händelse utan en fullt medveten tanke.

För öfritt innehåller boken många fina drag. Karaktärer och typer väcka sympati, ej minst därför att en del äro tecknade med en viss diskret humor, och de många med topografisk trohet framställda taflorna från det moderna London och Paris äro intressanta. Allt detta sammanlagdt gör »Kampen för ett ideal» till en mycket underhållande bok, hvilken dessutom äger den sällsynta egenskapen att vara skrifven med fransk esprit utan tillsats af fransk frivolitet. Den goda öfversättningen gör boken i dess öfverflyttade form, till en särdeles njutbar lektyr äfven för svenska läsare.

L. D.

Flickskolan inför riksdagen.

Att vårt lands representationshus icke alltför mycket belastar sina föredragningslistor med s. k. kvinnofrågor är tillräckligt ofta konstateradt för att vi här ytterligare däröfver behöfva anställa några reflexioner. Äfven i år äro de ämnen af speciellt kvinligt intresse, som framlagts till behandling i riksdagen, särdeles fåtaliga. På ett område är dock detta ej händelsen, nämligen på undervisningens. Icke blott från enskilda motionärers utan äfven från regeringens sida ha åtskilliga förslag blifvit framkastade, gående ut på att på ett eller annat sätt höja och befrämja den kvinliga bildningen i all synnerhet i samband med folkskolan. Vi vilja här lämna ett sammandrag af dessa förslag i afvaktan på deras föredragande inför kamrarna, då vi skola återkomma till ämnet.

Hvad *statsverkspropositionen* i ifrågavarande fall innehåller är följande:

Af det ökade anslag, som begäres till *folkhögskolorna*, är förslaget: höjdt statsbidrag åt *kvinlig folkhögskola* som pågår omkring 12 veckor, äfven för *kvinlig kurs*, som samtidigt med manlig folkhögskola pågår med väsentligen skild undervisning, hvarförutom en del af förslagsanslaget skall användas till *understöd för utbildning af lärare och lärarinnor* vid folkhögskolor.

Af förhöjdt anslag till *slöjdundervisningen* föreslås att för anordnande af *kvinlig slöjd i folkskola* i riksstaten för 1901 uppföres samma belopp som uppförts i föregående riksstat, nämligen 90,000 kr.

Förslag om *statsbidrag åt vikarie för sjuk småskollärarinna*, som ifrågasattes af fjorårets riksdag, är nu framlagd af k. m:t jämte en *höjning af ålderdomsunderstödet* för nämnda klass.

Resestipendier för folkskolelärarinnor och lärare.

Äfven till *resestipendier åt föreståndarinnor och lärarinnor vid högre skolor för kvinlig ungdom och samskolor* föreslås ett belopp af 6,000 kr.

Nybyggnad för statens normalskola för flickor ifrågasättes. I sammanhang härmed skulle ändrings- och reparationsarbeten verkställas i hägre lärarinneseminarier och normalskolans nuvarande lärohus vid Riddaregatan i Stockholm.

För fortsatt uppehållande af *paralellklasser vid Kalmar kvinnliga seminarium* begäres anslag.

Förslag om uppförande af *ett nytt folkskollärarinneseminarium* i Landskrona.

En gymnastikbyggnad vid Kalmar folkskollärarinneseminarium.

För *utbildande af lärarinnor i huslig ekonomi* ett anslag höjdt från 5,000 kr. till 6,300 kr., detta på grund af framställningar från styrelsen för Upsala enskilda läroverk och Göteborgs allmänna folkskolestyrelse.

På extra stat begäres anslag till:

Löneförbättringar vid högre lärarinneseminarium; en valfri fjärde årskurs vid högre lärarinneseminarium; beredande af undervisning därstädes i huslig ekonomi; löneförbättringar åt lärarinnor och lärare vid seminarier.

* * *

Från enskilda motionärer hafva framlagts en del undervisningsväsendet rörande motioner. Bland dessa förtjäna att framhållas:

Hrr Emil Hammarlunds och Fridtjuv Bergs motion angående *höjd aflöning åt ordinarie lärarinnor och lärare vid folkskola* samt af

samma motionärer angående *höjd aftöning åt examinerade lärarinnor och lärare vid småskola och mindre folkskola.*

I nära anslutning till här ofvan nämnda motion står den af hr Oscar Nylander väckta: att *åt lärarinnor och lärare vid folk- och småskolor enligt lag utgående ålderstilläggen skola helt och hållet bestridas af statsmedel.*

Herr P. Norberg har framlagt en motion om att *tjänstledighet för sjukdom* för ordinarie folkskollärarinna och lärare icke må afdragas från den tjänsteålder, hvarå rätt till pensionering grundas. Hr Robert Eklundh begär anslag till *resestipendier* åt föreståndare, lärare och *lärarinnor vid abnormskolor* och

Hr J. Johnsson i Bollnäs har väckt motion ang. *vikariatsersättning för lärarinna* och lärare vid landstingsseminarierna.

Föreningsmeddelanden.

Handarbetets Vänner har i dessa dagar afskickat sin tredje sändning, afsedd för Parisutställningen. En utställning af dessa föremål ägde rum den 26 och 27 februari.

Bland dessa märktes främst en gobelin efter kartong af Carl Larsen, framställande den heliga Birgitta och hennes dotter Katarina vandrande vid Vetterns strand.

Af fröknarna Widebecks och Wästbergs kompositioner en duk i gobelinväfnad, som väckte uppmärksamhet ej blott för sitt färgrika och originella motiv utan äfven för sin konstfulla väfnad, absolut lika på båda sidor, samt en mycket stor flossamatta med rikt stiliseradt motiv af ängsblommor. Af fröken M. Sjöström ett täcke i blått och hvitt linnegarn, hvilket genom väfnadstekniken verkade som gammalt silke.

Jämte dessa föremål, som skola pryda Handarbetets Vänners utställning i industrihallen, utställdes äfven gobeliner, till hvilka kartongerna utförts af fru Anna Boberg och hvilka äro afsedda för det s. k. kungsrummet. Dessa gobeliner, fyra till antalet, framställa svenska vinterlandskap med skog och snö samt solbelysta snöfjäll i bakgrunden. Äfven utställdes en flossamatta och ett rikt broderadt dörröfverstycke, afsedt för samma rum.

Från skilda håll.

Sveriges Kvinnliga Fredsförening har utgifvit sin årsberättelse för år 1899, hvaraf framgår, att medlemmarnas antal under året varit 118, däraf 8 ständiga, 46 passiva och 64 aktiva. I föreningens stadgar har vidtagits den förändringen, att inträdesafgiften afskaffats och årsafgiften för passiva medlemmar i landsorten nedsatts till 1 krona. Af föreningens under året utkomna broschyr ha genom föreningens försorg sålts eller bortskänkts något mer än 400 exemplar, och af romanen *Ned med vapnen* ha exemplar öfverlämnats till en del skol- och arbetarebibliotek. Äfven till folkhögskolorna ämnar föreningen utsträcka sin verksamhet för att sprida lämplig fredslitteratur. Två af föreningens broschyrer ha blifvit öfversatta och utgifna på främmande språk, nämligen N:o 1, *Fredssaken och kvinnan* af Emilia Broomé, hvilken öfverflyttats till holländskan, och N:o 2, *Fredstanken* af Ellen Key, hvilken utkommit i dansk öfversättning. Årsberättelsen redogör vidare för föreningens arbete för den svenska adressen till Haagkonferensen samt för dess deltagande i den stora internationella kvinnodemonstration för fredsidéerna, som ägde rum omedelbart före konferensen ssammanträdande. Ett bibliotek för fredslitteratur, omfattande svenska och utländska skönlitterära arbeten, broschyrer och tidskrifter rörande fredssaken, har af föreningen upprättats och finnes tillgängligt för kostnadsfri utlåning till såväl medlemmar som utomstående i Arbetarinstitutets lokal, Klara Norra Kyrkogata 8, 1 tr., hvarje dag kl. 1—9 e. m. Föreningens inkomster och utgifter under 1899 ha uppgått till resp. kr. 840,¹⁰ och 740,⁰⁸.

Kvinnor, som önska ingå såsom medlemmar i Sveriges Kvinnliga Fredsförening, torde hänvända sig till föreningens ordförande fru Emilia Broomé, adr. Stockholm, Malmskillnadsg. 60.

*

Universitetsstudiet i Tyskland för kvinnliga studenter ställer sig enligt en af fil. dokt. Käthe Schirmacher verkställd enquête på följande sätt:

Kvinnor kunna ännu icke bli inskrifna som studenter vid något tyskt universitet, men kunna vid nästan alla sådana få tillträde som åhörare. Som sådana äga de ingen garanti för att erhålla tillträde till de akademiska examina, såvida de icke studera medicin eller farmaci.

De vid tyska universitet studerande kvinnorna äro antingen societetsdamer, som åstunda en större allmänbildning, eller lärarinnor, som sträfvat att fördjupa sin yrkesbildning, eller kvinnor som önska förvärfva en lärd fackbildning.

*

En pressbyrå, med hufvudsakligt ändamål att verka för att allmänheten erhåller med rätta sakförhållandena öfverensstämmande uppgifter beträffande kvinnorörelsen, skall upprättas i Tyskland på initiativ af »Bund deutscher Frauenvereine».

*

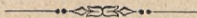
Skydd för frihet i arbete är en nyligen i England bildad kvinnoförenings ändamål, som motvikt till den därstädes pågående rörelsen för en lagstadgad inskränkning af kvinnans arbete.

*

Vid Paris' universitet studera f. n. 129 kvinnor medicin, däribland 91 ryskor, 29 fransyskor, 5 rumäniskor, 2 tyskor, 1 schweiziska och 1 engelska. I den humanistiska fakulteten äro 206 fransyskor och 57 utländskor inskrifna; i den juridiska 2 fransyskor och 2 ryskor samt i den naturvetenskapliga 21 fransyskor och 14 utländskor.

*

Kvinliga butikbiträdens sittplatser. I Frankrike har deputeradekammaren nyligen uttalat sig för en lagstiftningsåtgärd, som tillämpas i England från och med detta års ingång. Lagförslaget stadgar, att verkstäder, magasin, butiker och alla andra rum, i hvilka varor eller andra föremål af kvinlig personal förfärdigas eller tillhandahållas, måste i hvarje afdelning vara försedda med säten bakom disken eller på andra af yrkesinspektörerna anvisade platser. Dessa säten måste finnas till sådant antal, att i hvarje afdelning kommer minst en stol på två anställda. Öfverträdelse häraf drager fem francs böter, förnyad öfverträdelse 20 till 100 fr. Lagens tillämpning öfvervakas af fabriksinspektörerna. Lagförslaget behandlas för närvarande af deputeradekammarens arbetskommission.

— C. E. Lagerström —
FREJA-MAGASINET

18 Humlegårdsgatan 18
18 Götgatan 18
29 Drottninggatan 29

Stockholms Dagblad.

Sveriges innehållsrikaste och jämförelsevis prisbilligaste tidning.

Rikhaltig Literaturafdelning.

Morgon- och afton-tidning.

Alltså snabbaste nyheter två gånger om dagen.

Aftontidningen med uteslutande nytt innehåll på alla afdelningar.

— Prenumerationspris —

Stockholmsupplagan:

för år**15:—** för kvartal **4: 25**
» halft år **8:—** » månad **1: 50**

Landsortsupplagan:

för år**10:—** för kvartal **3:—**
» halft år **6:—** » månad **1:—**

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Sjuksköterskor

med goda betyg öfver genomgångna lärokurser och utöfvad praktisk verksamhet finnas anmälda å Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå, 54 Drottninggatan, 1 tr. — Allm. Tel. 48 16. Riks Tel. 27 62.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå 54 Drottninggatan mottagas anmälningar till inträde i Förbundets

Sjuk-kassa.

Äfven personer, som icke äro medlemmar af Förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

Stickville, klädesylle och ull **utbytes** eller emottages till väfnad af klädningsstyger, tyger till alla slags sportdräkter. Filtar, säng-, barn-, res-, vagn- och hästfilar. **Nytt**, s. k. bordsfilt, bredd 1,55 mtr. **Nytt**, mattor af Papper, 65 öre pr mtr. **Nytt**, mattor af Papper, 65 öre pr mtr. **Gods afhämtas tacksamt.**

Hildur Anderssons A. B., väfnadsafdelning, 9 A Oxtorgsgatan (Butiken).

Rikstel. 163. Allm. tel. 76 53.

Anmälan.

Dagny utkommer 1900 med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** ... kr. 3,50.

För icke medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning.

Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

BARNÄNGENS antiseptiska **Vademecum** för **munnens, tändernas** och **hudens vård** m. m.

På begäran af Aktiebolaget Barnängens Tekniska Fabrik har jag inköpt profver af några i handeln förekommande, koncentrerade munvatten: **Vademecum**, **Dentolin**, **Stomatol**, **Gahnelit**, **Azymol** och **Aseptol** och anställt jämförande undersökningar öfver deras förmåga att döda bakterier och att hindra bakteriers utveckling. Dessa undersökningar hafva skett under ensartade förhållanden för de olika munvattnen, såväl hvad beträffar munvattnens utspädningsgrad och temperatur som metoden för undersökningarne och de använda bakteriekultureernas motståndskraft.

Resultaten af dessa undersökningar framgå af nedanstående tabeller

I. 2 % lösning af munvattnen.

Vademecum	dödade i regel	Tyfusbacillen	på 1 min.,	Difteribacillen	på 1 min.
Dentolin	» » »	»	» 1-2 »	»	» 2-3 »

II. 1 % lösning af munvattnen.

Vademecum	dödade i regel	Kolerabakterien	på 1 min.,	Difteribacillen	på 2 min.
Dentolin	» » »	»	» 1 »	»	» 3-4 »
Gahnelit	» » »	»	» 1 »	»	» 4 »
Stomatol	» » »	»	» 1-2 »	»	» 4 »
Azymol	» » »	»	ej på ½ tim.,	»	ej på 1 tim.
Aseptol	» » »	»	ej på 24 tim.,	»	ej på 24 tim.

Stockholm den 11 Juni 1899.

Germund Wirgin,

Leg. Läkare, Amanuens v. Karol. Institutets hyg. afdeln.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11-4. Allm. tel. 48 16.

F. V. O. Centralbyrå: Stora Nygatan 36

Rikstelefon 15 46 — Allm. telefon 27 15

är under vintern öppen alla helgfria dagar, utom lördagar, kl. 10-4.

För hjälpsökande kl. ½ 10-11.

Föreningen Handarbetets Vänner: Brunkebergstorg 18.

Öppet 10-4.